

POLICYAGENDA
felmérés, elemzés, kutatás

Policy Agenda

Széteső baloldal válsága

Következmények nélküli választási vereségek után

2018.05.09.

Tartalom

Összefoglaló.....	3
Előzmény	4
I. fejezet: Áprilisban ismét döntött a nép	6
Főváros és a megyei jogú városok.....	10
Városok.....	16
Községek.....	20
Határon túli szavazatok	29
II. fejezet: Kiút a baloldal számára	30

Összefoglaló

2014 után 2018-ban is megismétlődött az új választási rendszerben a kétharmados Fidesz-győzelem. A forgatókönyv azonos volt. Az ellenzéki pártok kormányváltásra készültek, a Fidesz nem győzte hangsúlyozni, hogy nem lesz kétharmad és nincs is rá szüksége. Az eredmény sokk-hatásként érte a baloldali pártokat, és elkezdődött a „ki a hibás” stratégia. 2014-hez képest annyi változás van, hogy a Jobbik is túlzott illúziókat fogalmazott meg, amelyeket nem tudott teljesíteni, így politikai válság alakult ki náluk (vezetési és tartalmi egyszerre).

A választási adatok mélyelemzése alapján továbbra is az látszik, hogy a baloldali pártok versenyképesek (ha együtt indulnak) a fővárosban. Ugyanakkor kezdődnek a problémák a megyei jogú városokban és a 20 ezer fő feletti nagyvárosokban. A kistelepülések Magyarországa pedig abszolút értelemben is eltolódott a Fidesz-KDNP fele, és egyedül többségben vannak az ország ezen részén.

Amennyiben különböző háttérváltozókkal is megvizsgáljuk a településeket, akkor három tanulságos adatot is kapunk:

- minél kisebb egy falu, annál nagyobb a Fidesz-KDNP támogatottsága;
- nem számít az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés, hiszen ahol tartósan nem képes az állam háziorvosi praxis betölteni, ott is abszolút többsége van a Fidesz-KDNP-nek;
- minél több a közmunkások aránya egy településen annál nagyobb a Fidesz-KDNP támogatottsága.

A 2014-es választáshoz képest nem volt elmozdulás a baloldali szavazói tömbben. A tömbön belül a pártok támogatottsága változott ugyan, és valóban az LMP minimálisan képes volt előretörni, de ez kevés volt ahhoz, hogy akár az első számú baloldali erő legyen, vagy képes legyen az egész szavazói tömböt magával húzni.

Közben megjelent egy 5%-os támogatottságú ellenzéki szavazói bázis, amely nem jobbikos, és nem baloldal, legalábbis pártpreferenciája alapján. Az ő további sorsuk nyilvánvalóan inkább attól függ, hogy képes lesz-e változni az ellenzéki világ, és ebben megtalálják helyüket.

Amennyiben a magyar baloldal (ebben az értelemben az MSZP-P, DK és LMP pártokat soroljuk ide, még ha vannak közöttük ideológiai különbségek is) nem akarja végleg átadni a terepet a Jobbiknak, és más jobboldali pártkezdeményezéseknek, hanem önálló erőként (még ha több pártból is áll) akar megmaradni a politikai térképen, akkor három dolgot kell tennie:

1. legalább egymás közötti együttműködési forma, alkalom megteremtése, amelynek próbája a 2019. évi önkormányzati választás;
2. személyes jelenlét megteremtése minél több kistelepülésen, amelynek legfőbb mérföldköve a 2019. évi önkormányzati választás. A 2018. évi választási eredmények azt mutatják, ahol például az MSZP képes volt korábban önkormányzati jelöltet állítani, ott a baloldal 23%-kal több szavazatot kapott;
3. tartalmi változtatás, amely nem a Fidesszel szemben fogalmazza meg önmagát, hanem a választói problématerképhez igazítja politikai vízióját.

Előzmény

A Policy Agenda 2014-ben az országgyűlési és az EP választások után szavazóköri szintig bontva megvizsgálta a választási térképet, és a magyar baloldal helyzetét. Az adatok azt mutatták, hogy az ország településtípusok alapján három részre szakadt a politikai preferenciák tekintetében:

- Budapest;
- megyei jogú városok és 20 ezer fő feletti városok;
- 20 ezer fő alatti városok és községek.

Ez a „három” Magyarország az eltérő szociális és gazdasági helyzet, problémakör, kommunikációs lehetőségek miatt szakadt el egymástól. A választások bebizonyították, hogy a „három” Magyarországon a politikai erők támogatottságában komoly eltérés mutatkozott.

Elemzésünkben inkább a baloldal szereplésével és ebből adódó továbblépési lehetőségekkel foglalkoztunk. Az adatok azt mutatják, hogy a baloldal válság nem általános, hanem területenként eltérő mélységű. Amíg a 20 ezer fő feletti települések esetén még képesek voltak komoly erőt felmutatni a baloldali pártok, addig a 20 ezer alatti településeken egyértelműen a harmadik erővé estek vissza. Azaz azok az üzenetek, amelyek akár 35% feletti közeget is megtaláltak a nagyvárosokban, a falvakban 20% alatti réteget tudtak meggyőzni. Nincsen univerzális kódrendszere a baloldalnak a három Magyarországra.

A probléma mélységét mutatja, hogy az adatok egyértelműen megmutatták, a baloldal éppen azokban a falvakban szerepelt a legrosszabbul, amelyek a legnehezebb helyzetben vannak. Azaz a baloldali üzenetek (ha egyáltalán voltak), éppen azokat nem találták meg, akik erre elvileg a legfogékonyabbak lehetnének.

Ez pedig a jövőt illetően három lehetőséget mutat a baloldal számára:

- nem változtat, és reménykedik a spontán megerősödésében. Ez a lehetőség nem életképes, a Fidesz és a Jobbik számára nyit újabb lehetőséget;
- egy a tábor egy a zászló elvén egy baloldali párt igyekszik megerősödni (visszahozva az 1994 és 2006 közötti időszakot), egységesen szólni, és többséget szerezni a három Magyarországon. A jelenlegi körülmények között, középtávon (10 éves időtartamban) erre nem látunk reális esélyt;
- a „három” Magyarország, három baloldali pártot igényel. Ezek közül a kisvárosok és a falvak esetében van a legnagyobb szükség az erősítésre, és ezzel együtt ott is van a legnagyobb növekedési potenciál. Ez vagy zöldmezős beruházásban, vagy a meglévő baloldali pártok valamelyikének irányváltásából valósulhat meg.

Véleményünk szerint a Magyar Szocialista Párt egyedüliként lehetne képes ebben a rétegben szerepet vállalni, hiszen ehhez nekik van minimális infrastruktúrájuk, szervezeti rendszerük, és hagyományuk. Ugyanakkor ehhez teljes irányváltásra lenne szükségük, ez pedig új üzenet és-kommunikációs rendszert, teljes személyi változást igényel, ami az új szerepre alkalmassá tehetné a pártot.

Amennyiben az MSZP nem akarja betölteni ezt a terepet, akkor a baloldal időt veszít, mivel zöldmezős beruházásban ez nyilvánvalóan lassabban bejárható út. Véleményünk szerint, ha

az MSZP erre az útra nem nyitott, akkor egyre nehezebbé válhat a politikai szerepének a meghatározása, hiszen jelenleg úgy tűnik, hogy a nagyobb településeken a frissen létrejött baloldali pártok üzenetei tűnnek hatékonyabbnak. Ez pedig az MSZP végveszélybe sodródását hozhatja, amely lassú elmúlást már több rendszerváltó párt esetében végigkövethetett a közvélemény.

A nagyvárosokban és a fővárosban inkább van és lesz terepe a Demokratikus Koalíciónak, az Együtt-PM-nek és a Lehet Más a Politikának. Kérdés, hogy ki melyik irányban tud építkezni, és legfőképpen kinek a kárára. Budapesten az Együtt-PM pozíciói tűnnek a legkedvezőbbnek, a vidéki városokban pedig a DK látszik erősödni.

A választási eredmények mély elemzése alapján az látszik, hogy csak akkor képes a baloldal a megújulásra és (középtávon) kormányváltó erőként való megjelenésre, ha elfogadja a három Magyarország létrejöttét. Ez pedig eltérő politikai szervezetet, struktúrát, kódrendszert, problémagyűjteményt jelent. A megújulás kulcsa a kistelepülések Magyarországnak meggyőzése, ez pedig rövidtávon csak az MSZP gyors és határozott irányváltásával valósulhat meg.

I. fejezet: Áprilisban ismét döntött a nép

A 2018. évi országgyűlési választások szinte megismételték a négy évvel ezelőtti eredményeket. A Fidesz-KDNP 133 mandátummal újra kétharmados többséget szerzett, amelyet várhatóan kiegészít a német kisebbség által kedvezményes kvótával parlamentbe juttatott képviselő is. Azaz előreláthatólag stabilabb a kétharmad, mint négy évvel ezelőtt. Mindezt úgy sikerült elérniük, hogy növelték a támogatottságukat, ugyanakkor több egyéni mandátumot vesztek el, mint 2014-ben.

Ebben az elemzésben mérsékelten foglalkozunk a Fidesz-KDNP választási eredményeivel, csak ott térünk ki részletesebben erre, ahol ez az elemzésünk fókuszja szempontjából fontosnak látszik. A Jobbik bár nem tudott növekedni négy év alatt, mégis a baloldal morzsolódása miatt a második legnagyobb párttá vált, és ezáltal a legnagyobb ellenzéki frakciót is összehozta. A Jobbik választási eredménye szinte nincsen vizsgálatunk fókuszában, ezért az őket is csak marginálisan kezeljük az adatok értékelésénél.

A vizsgálat középpontjában – a 2014-es elemzésünkhöz hasonlóan – az ún. baloldali-liberális pártok támogatottságának értékelése áll. Ebben az esetben nehezebb a helyzetünk, mivel négy évvel ezelőtt a kvázi baloldal két szereplőből állt. Az Kormányváltók Szövetsége (MSZP-DK-PM-Együtt-MLP) volt a meghatározó erő, míg az LMP önállóan indulva, de elérte a parlamenti bejutási küszöböt. 2014-ből azt a tanulságot vonták le a pártok, hogy a közös indulás megosztotta a szavazótábor, és ennek volt köszönhető a kétharmados Fidesz-KDNP győzelem. Ezért már a parlamentben sem egy frakcióba ültek be, hanem többen inkább a független képviselői „pozíciót” választották.

A 2018. évi országgyűlési választásokon ennek megfelelő lett az indulási logika, azaz az ún. kormányváltó szövetség széthullott, három önálló formában indult el. Ugyanakkor az LMP is megmaradt annál a taktikánál, hogy egyedül indult el a választásokon, miközben két új párt is megjelent. Az egyik a Magyar Kétfarkú Kutya Párt (MKKP), amelyik viccpártként definiálja magát, és kutatások alapján szavazói a politikai pártokból kiábrándult ellenzéki szavazók. A másik a Momentum, amely nem akarja a bal-jobb tengelyen meghatározni önmagát.

Már szóhasználatban is nehéz megnevezni az ellenzéki tömböt, mivel a baloldali jelző talán csak tisztán az MSZP-P szövetségre volt igaz, miközben már a DK is balliberális/középbal pártként határozza meg magát. És fontos aláhúzni, hogy itt nem a program alapján használjuk ezeket a jelzőket, hanem öndefiníciós módon. Az LMP esetében zöldpártnak tartják magukat, amely politikai módban sok esetben az MSZP és a Jobbik közötti középutas politikát mutat.

Fontos, hogy nem ideológiai töréstengely van a pártok között, hiszen az értékrendbeli különbségek nem is túlságosan ütköztek ki a kampány során, de még az elmúlt négy évben sem. Akár azt is lehetne mondani, hogy az említett pártok (talán az MKKP viccpárti jellegét kivéve) közötti tartalmi különbségek elférnének egy néppárti köntös alatt. Legalábbis az MSZP 2000-es évek eleji működését visszaidézve a különböző platformok között voltak akkora különbségek, mint a most önállóan politizáló pártok között. Az más kérdés, hogy egy néppárti köntös alatt született tartalmi kompromisszumok mennyiben kezelhetőek (az MSZP-nek 2010-ig sikerült ezt szervezeti, 2008-ig tartalmi értelemben).

A nagyobb törésvonal a Jobbikon kívüli ellenzéki pártok között egy kreált szakadék. Az egyik oldalon a 2010 előttiak, a másikon a 2010 utániak állnak. A 2010 előttiak törzsmagja az MSZP és a DK. A 2010

utániaké az LMP, Momentum és az MKKP. A kettő között ingázott az Együtt és a PM. A Párbeszéd Párt végül úgy döntött, hogy átlép ezen a „vörös vonalon”, és tartalmilag akarja megújítani a 2010 előtti baloldali világot. Az Együtt születésekor a 2010 előtti világgal tartott, majd a 2014-es választási eredmények hatására önálló politizálásba kezdett, aminek egyik eredménye volt egy Új Pólus (csak a 2010 utáni világból állt volna) kialakítására tett kísérlet, mígnem a kampány utolsó napjaiban felugrottak arra a vonatra, amelynek az MSZP és a DK volt a két meghatározó alakja. Az utolsó napok visszalépései után már olyan hirdetésekkel jelentettek meg, hogy mostantól az Együtt is része lett az MSZP-P-DK-MLP szövetségnek, és rájuk is érdemes szavazni. Talán nem véletlen ezt az állandó identitáskeresést végiggondolva, hogy az 1%-ot sem érte el az Együtt, és várhatóan (a tanulmány készítésének idején még nem volt erről hivatalos döntés) pártként meg is szűnnek.

Amikor az eredményeket értékeljük a fentiekben leírtak miatt többször is egy blokkban nézzük az MSZP-P + DK eredményeket, az LMP eredményét, és a Momentum+MKKP+Együtt eredményeit. Az átszavazási hajlandóság vizsgálatánál pedig a Jobbikon kívüli ellenzéki táborát együtt néztük meg. Szavazói szinten ugyanis ezeket a táborokat sokkal több köti össze, mint pártszinten, de mégsem lehet őket egy tömbnek tekinteni.

Nagyon fontos, és megelőlegző állítás a részünkről, hogy ismét abból indultunk ki: három Magyarország van a politikai térképen. Ezért is a településtípusos adatelemzést választottuk fő módszertani alapulvnek.

Az 1. táblázat mutatja, hogy a legtöbb szavazó a városokból jön, míg a második helyen a községek vannak. 2014-hez képest a városokban élő szavazók növelték arányukat, míg a főváros és a községek csökkentek. Ha részvételi arányt nézünk, akkor a legjobban a nem megyei jogú városokban emelkedett a részt vettek aránya (+13,7%-kal), míg a legkisebb mértékben a fővárosban (+9,5%-kal). Nem igaz az az állítás, hogy a most már hagyományosan ellenzéki Budapesten megugrott volna a részvétel, miközben máshol nem. Éppen ennek fordítottja történt.

1. táblázat: településtípusok szavazóinak száma, részvételi arány

Település-típus	választásra jogosultak száma		választáson részt vettek száma		részvételi arány		szavazók aránya	
	2014.	2018.	2014.	2018.	2014.	2018.	2014.	2018
főváros	1.353.377	1.323.949	928.963	994.911	68,60%	75,15%	18,90 %	18,0 1%
megyei jogú városok	1.640.866	1.617.743	1.043.760	1.164.486	63,60%	72,00%	21,20 %	21,0 8%
város	2.565.592	2.675.260	1.552.026	1.841.787	60,50%	68,80%	31,60 %	33,3 5%
község	2.396.170	2.316.772	1.392.938	1.521.820	58,10%	65,70%	28,30 %	27,5 5%
összesen	7.956.005	7.933.724	4.917.687	5.523.004	61,80%	69,60%	100%	100%

Előzetesen az volt a vélekedés, hogy 2014-hez hasonlóan, ha magas a részvétel, akkor kormányváltás is lehetséges. Egyébként négy éve is éppen ezek a szlogenek hangoztak el. Az Index hírportál 2014.

április 2-ai cikkében egy névtelen MSZP-s politikustól a következőt idézi: „Nem 2010-es helyzet van az országban, az ellenzék számára a részvételi arány a kulcskérdés. A Fidesz mindent annak rendelt alá, hogy lefojtsa a kampányt. Az eredmény magas részvételnél lehet szoros.” A cikkben konkrét számokat nézve az merült fel, hogy 60% körüli részvételnél kétharmada lehet a Fidesz-KDNP-nek, míg 70% felett leváltható az Orbán-kormány. Az akkori részvételi adat alapján telitalálat volt ez a jóslat. A szavazók aránya nem érte el a 62%-ot, és a határon túli szavazókat is hozzáadva a végső mérleghez meglett a 133 képviselői hely.

Ugyanez volt a jóslat 2018-ban is. Itt már a várakozás nem találkozott a valósággal. Majdnem 70%-os részvétel volt, de újra kétharmada lett a Fidesz-KDNP-nek. A 2. táblázat mutatja, hogy már nem is klasszikus centrális erőter működött, hanem egy monolit néppárti tömb mellett jobbról kering egy közepes bolygó, míg balról 6 kis, vagy apró égitest van. Ezek láthatólag saját logikai rendszerük szabályai miatt képtelenek a közeledésre, ebből következően nem állnak össze egyetlen nagyobb bolygóvá.

A megosztott országot jól mutatja, hogy miközben a fővárosban a Jobbikon kívüli ellenzéknek 47,5%-os támogatottsága van, addig községekben ez 20,2%-ra zsugorodik. Ha lenne egy falu-parlament, ahova a községek szavazói delegálnák a képviselőket, akkor ott három frakció kapott volna helyet: Fidesz, KDNP, Jobbik.

2. táblázat: településtípusonkénti szavazatok

Településtípus	Fidesz-KDNP	Jobbik	MSZP-P	LMP	DK	Momentum+ MKKP + Együtt
főváros	38%	12,9%	18%	10,8%	8,6%	10,1%
megyei jogú városok	43%	19,7%	14,3%	8,6%	6,1%	6,4%
város	47,8%	22,2%	11,1%	6,7%	5,1%	4,8%
község	55,8%	21,3%	8,6%	4,7%	3,8%	3,1%

2014-hez képest van egy politikai innováció. Ez pedig a taktikai szavazás. Ennek az a lényege, hogy a választók egy része megosztja listás és egyéni szavazatát. A pártlisták közül arra adja a voksát, aki a legszimpatikusabb számára, míg egyéniben – természetesen, ha ellenzéki szavazó – arra, akit a legesélyesebbek tart. Azaz megfigyelhető volt egy szavazói koncentráció. Ennek kapcsán jól látszik két dolog. Egyrészt a Jobbik szavazói kifejezetten furcsán viselkednek átszavazás kapcsán. Településtípusos elemzéseknél látszik, hogy miközben vidéki körzetekben a Jobbik bevonzott baloldali szavazókat, addig jobbikos szavazók valószínűleg átszavaztak a Fidesz egyéni jelöltjére.

Azokat a körzeteket néztük meg, ahol volt egyéni és listás szavazási lehetőség is. Azaz valódi alternatíva elé állították a választókat. Ebből a szempontból sem az MSZP, sem a DK szavazótáborát nem volt érdemes vizsgálni, hiszen a két párt felosztotta előre a választókörzeteket. Országosan az LMP szavazóinak 37%-a szavazott másik pártra egyéniben, mint ahogy listán tette. Ez az MKKP esetén 19%- volt.

A Fidesz-KDNP 1%-kal kapott több szavazatot egyéniben, mint listán. Ennek két oka van, és feltehetőleg azonos módon jelennek meg. Az egyik, hogy a nemzetiségi listákra szavazók nem szavazhattak pártlistára. Ugyanakkor egyéniben már leadhatták voksukat. Több szavazókör is volt, amely alapján erősen valószínűsíthető, hogy sok nemzetiségi listára szavazó pártpreferenciája a Fidesznél volt. A másik, és ez több vidéki körzetben is látszani fog, hogy a Jobbik szavazótábora átszavazott a Fidesz-KDNP egyéni jelöltjére. Természetesen ezt nem lehet egyértelműen bizonyítani, de nehezen valószínűsíthető szavazói mozgás az MSZP és a Fidesz, vagy akár az MKKP és a Fidesz között.

A Jobbiknál az átszavazási hajlandóságot nem érdemes mérni, mivel nagyon másképpen működött a dolog vidéken és a fővárosban. Ezért erre településtípusos adatoknál mutatunk példákat. Az Együtt az átszavazási hajlandóság szempontjából furcsa képet mutat. Egyrészt végül nagyon sok helyen nem lehetett Együtt színeiben induló jelöltet találni a szavazólapon, csak a pártlistát. Ha kivesszük a képből azt a két fővárosi körzetet, ahol az Együtt lett az ellenzéki esélyes jelölt, akkor is azt kapjuk, hogy egyéniben több szavazatot kapott a párt jelöltje, mint a lista. Ebből nehéz azt a megállapítást levonni, amit az Együtt politikusai mondanak, hogy a párt rossz eredménye annak volt köszönhető, hogy a taktikai szavazás miatt sokan egyénivel együtt listán is elfordultak tőlük. Inkább azaz igaz, hogy az állva marad egyéni jelöltjeik jobbak voltak, mint maga a párt brand-je.

Főváros és a megyei jogú városok

Először érdemes ránézni a 2014 és 2018 közötti adatok különbségére. Ahogy az elején már bemutattuk nőtt a részvételi arány a választásokon, de nem akkor mértékben, mint az ország több településtípusán. Ez a növekvő részvétel inkább az ellenzéknek hozott, de nem olyan mértékben, amely megroppantotta volna a Fidesz-KDNP országos támogatottságát.

3. táblázat: Budapesti pártlistás szavazati adatok

	részvételi arány	Fidesz-KDNP lista	Jobbik lista	MSZP+ DK+ PM+ MLP+ Együtt (2014-ben Kormányváltók)	LMP	új pártok (Momentum+MKKP)
2014.	68,6%	38,2%	12%	36,4%	8,8%	-
2018.	75,2%	38%	12,9%	28,2%	10,8%	8,5%

A Fidesz-KDNP minimálisan veszített támogattságából, a Jobbik viszont majdnem egy százalékponttal jobb eredményt ért el. A legnagyobb vesztes a 2010 előtti baloldal (kiegészítve Együtt és PM-mel), amely kb. 8 százalékponttal kapott kevesebb szavazatot. Ez a szavazatvesztés jelent meg az LMP-nél (+2 százalékpont) és az új pártoknál. Ez utóbbiak képesek voltak olyan ellenzéki szavazatokat is összegyűjteni, akik négy évvel ezelőtt kisebb, főként kamupártokra szavazhattak.

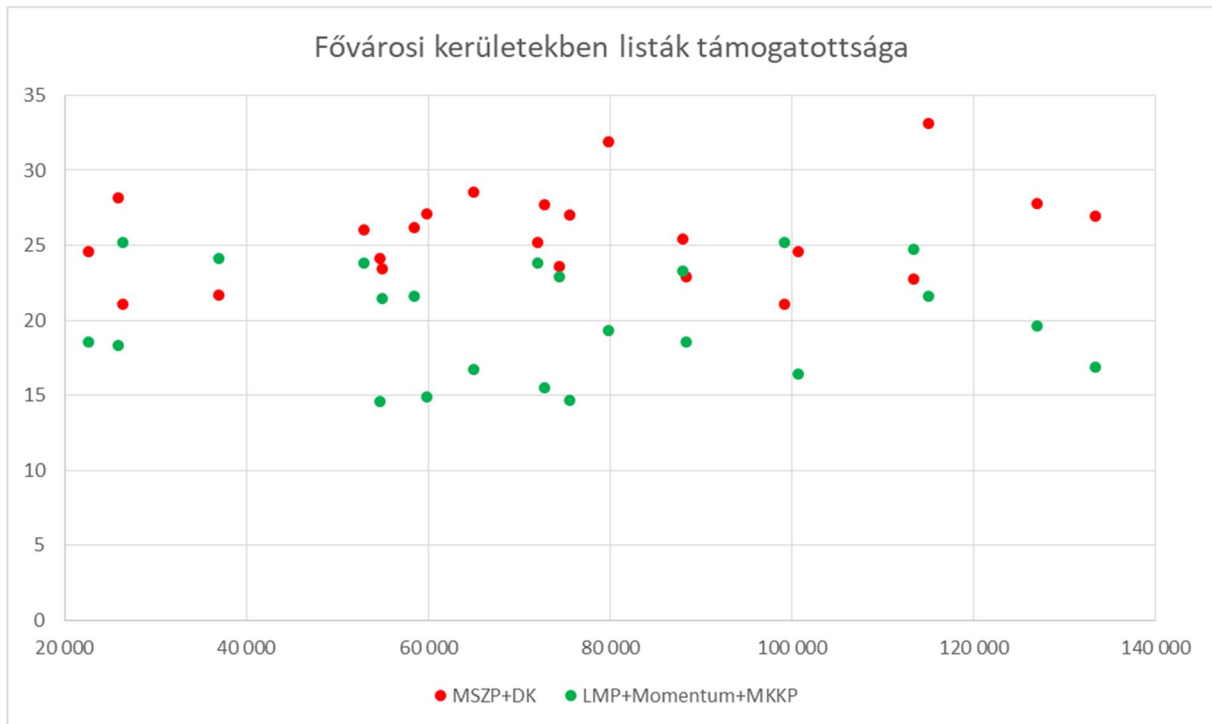
Amennyiben kerületenként megnézzük az adatokat, akkor látszik, hogy mindenhol a Fidesz-KDNP a legerősebb, de 31-41,9%-os nagyon széles sávban mozog a támogatottságuk. A 23 budapesti kerületből 21-ben az MSZP-P kaptak a legtöbb szavazatot az ellenzéki oldalon, míg két kerület volt, ahol ezt a „címet” a Jobbik átvette tőle. A Jobbik támogatottsága is széles skálán mozog (7,7-20% között).

4. táblázat: Budapesti kerületek listás eredményei

kerület	Fidesz-KDNP	Jobbik	MSZP-P	LMP	DK	Momentum + Együtt + MKKP
I. kerület	42,5	7,7	14,8	14,6	6,3	12,9
II. kerület	40,5	7,7	16,1	13,4	9,3	11,8
III. kerület	36,6	13,0	19,1	11,2	8,7	9,9
IV. kerület	35,5	15,0	16,6	10,4	11,6	8,9
V. kerület	41,8	8,7	14,7	13,5	6,9	13,1
VI. kerület	36,8	10,1	15,8	12,6	10,2	13,1
VII. kerület	36,7	10,8	16,3	12,5	8,9	13,2
VIII. kerület	39,2	12,4	14,3	11,1	9,2	12,1
IX. kerület	37,2	12,7	15,4	12,2	8,2	12,8
X. kerület	38,2	15,0	18,3	10,0	8,7	8,0
XI. kerület	39,9	9,6	18,0	12,0	8,2	10,9
XII. kerület	41,9	7,6	14,5	14,1	8,3	12,5
XIII. kerület	31,0	11,1	23,7	11,8	9,4	11,7
XIV. kerület	35,3	10,5	24,5	10,3	7,3	10,4
XV. kerület	38,4	15,7	15,4	8,7	12,3	7,7
XVI. kerület	41,1	13,1	15,7	10,6	7,2	10,7
XVII. kerület	39,8	16,4	17,2	9,3	7,4	8,0
XVIII. kerület	38,7	16,5	19,2	8,7	7,9	7,1
XIX. kerület	37,0	14,8	20,5	9,7	8,0	8,1
XX. kerület	38,5	16,9	18,9	8,6	8,0	7,1
XXI. kerület	36,8	17,9	15,8	8,3	8,3	10,9
XXII. kerület	40,9	13,4	17,1	10,1	7,4	9,7
XXIII. kerület	38,9	20,0	14,6	7,6	7,0	9,4

Az 1. ábra megmutatja, hogy ha két tömbre osztjuk a Jobbikon kívüli ellenzéki oldalt (2010 előtti és 2010 utáni), akkor hogyan alakul egymáshoz képest a támogatottságuk. A kerületeket lakosságszám alapján jeleztük.

1. ábra: Kerületi listák támogatottsága

Budapest esetében érdemes megnézni az átszavazási hajlandóságot is. Az LMP szavazóinak 47%-a osztotta meg voksát, és LMP helyett egy másik jelöltet támogatott egyéniben. Természetesen azt nem lehet ebből állítani, hogy ezek a szavazatok a kvázi esélyes jelöltre mentek, de nagyon valószínűsíthető ez a logikai következtetés. A Magyar Kétfarkú Kutya Párt szavazóinak már csak 22%-a szavazott át egyéniben nem MKKP-s jelöltre. Ez azt is jelenti, hogy ők alapvetően elutasítóak mindennel szemben, és nem az volt a legnagyobb problémájuk a választás napján, hogy Orbán Viktor-e a miniszterelnök. Ez a szavazói gondolkodás előrevetíti azt is, hogy őket az önkormányzati választáson is nehéz lesz „átszavazásra” rábírni.

Az Együtt szavazói átszavazási hajlandóság szempontjából nem voltak mérhetőek, mivel Budapesten csak ott maradt jelöltjük, ahol a Jobbikon kívüli többi ellenzéki párt nagy része visszalépett számukra. A Jobbiknál 22%-os átszavazási hajlandóságot mértünk. De, és ez nagyon fontos állítás, ők nem mindannyian a baloldal fele mentek el, hanem jóval inkább a Fideszt segítették ki szavazataikkal. A Fidesz ugyanis 1%-kal több szavazatot kapott egyéniben, mint listán.

Az 5. táblázat azt mutatja be, hogy a három szavazótábor között egyéniben hogyan áramoltak a listához képest a szavazatok. Például a 1. OEVK-ban a Fidesz-KDNP jelöltje 320 szavazattal többet kapott, mint a Fidesz-KDNP listája, a bal-liberális (egyszerűség kedvéért belevettük a Jobbikon kívüli ellenzéki pártokat) pártok jelöltjei 886 szavazatot gyűjtöttek be. Közben a Jobbik 1216 szavazatot veszített. Ez azt jelenti, hogy ha analitikusan nézzük, akkor a Jobbik átszavazóinak 26%-a a Fideszre adta a voksát, míg 74%-a az LMP jelöltjére.

Érdekes a 4. evk adata, ahol a Jobbik 1601 szavazatot veszített a listához képest egyéniben, ennek háromnegyede mehetett a Fidesz-KDNP jelöltjére (Varga Mihályt indították itt), aki meg is nyerte a körzetet.

5. táblázat: Átszavazás a szavazói tömbök között

OEVK	Fidesz egyéni – lista	Jobbik egyéni – lista	Bal-liberális pártok egyéni - lista
01. OEVK	320	-1216	886
02. OEVK	688	-1678	1011
03. OEVK	500	-1026	749
04. EVK	1230	-1601	761
05. OEVK	52	-1602	1887
06. OEVK	889	-233	-300
07. OEVK	-1540	-2869	4905
08. OEVK	-263	-1807	2459
09. OEVK	650	-2728	2159
10. OEVK	-24	-1678	1749
11. OEVK	179	-2549	1110
12. OVEK	-564	-3037	3397
13. OEVK	847	-1863	456
14. OEVK	782	-2025	1489
15. OEVK	485	-3013	1916
16. OEVK	-522	-2030	2809
17. OEVK	-319	-1636	1243
18. OEVK	54	-2011	2349

Megyei jogú városokban rontott a Jobbikon kívüli ellenzéki világ, és jelentősen javított a Fidesz-KDNP. A legnagyobb vesztes a volt Kormányváltó erőik pártjai, amelyek 8 százalékponttal szerepeltek rosszabbul, mint négy éve. Ebből az LMP és az új pártok tudtak profitálni. A Jobbik arányait tekintve szinte ugyanott tart, mint az előző voksoláson.

6. táblázat: Megyei jogú városok szavazási adatai

	részvételi arány	Fidesz-KDNP lista	Jobbik lista	MSZP+ DK+ PM+ MLP+ Együtt (2014-ben Kormányváltók)	LMP	új pártok (Momentum+MKKP)
2014.	63,6%	39,5%	19,9%	29,1%	6,5%	-
2018.	75,2%	43%	19,7%	20,9%	8,6%	5,8%

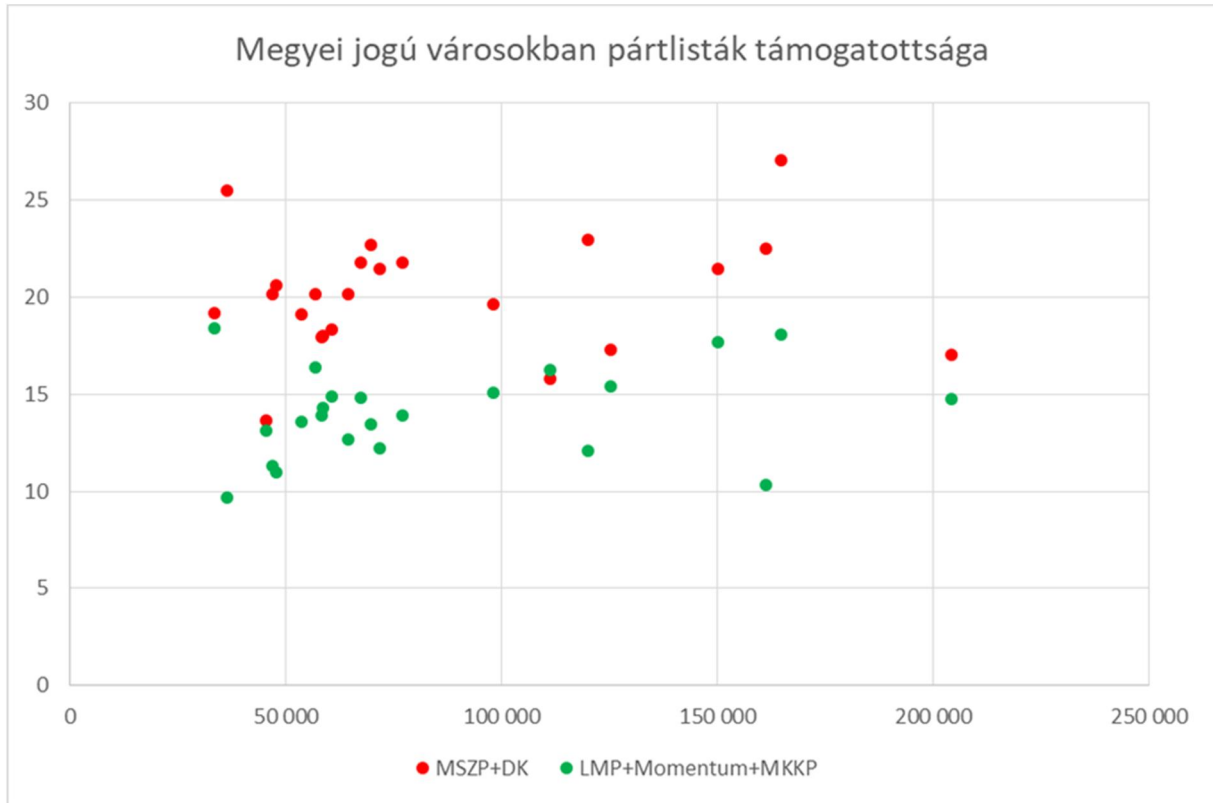
Amennyiben a fővárost és a megyei jogú városokat összevonjuk, akkor a következő eredményt kapnánk szavazói tömbök alapján:

1. Fidesz-KDNP: 41%
2. Kormányváltók pártjai (MSZP-DK-PM-Együtt): 24,5%
3. LMP+új pártok (Momentum-MKKP): 16,8%
4. Jobbik: 16,7%.

Ha nagyon erős szavazói koncentráció indulna el, kvázi ernyőszerkezeti, néppárti szinten, akkor az ország ezen részén várhatóan a Fidesz-KDNP és a baloldali/liberális pártok képesek lennének azonos nagyságú szavazóbázist egymással szembeállítani. Ez persze sok feltételes verzió, hiszen továbbra sem látszik, hogy mi terelné össze ezeket a pártokat, és szavazóikat.

Az egyértelműen látszik, hogy bár gyengül a 2010 előtti baloldali pártok világa, és a hátrányukra tudott áttörést elérni az „új baloldal”, de szinte az összes megyei jogú városban a régi kormányváltó szövetség pártjai az erősebbek.

2. ábra: Pártlisták támogatottsága megyei jogú városokban – régi ellenzék vs. új ellenzék

Nagyon fontos azt is aláhúzni, hogy ha nagyon egymásnak feszül a Fidesz és a Jobbikon kívüli ellenzéki világ, akkor a Jobbik táborában láthatólag van a Fidesznek tartaléka. Az átszavazási hajlandóságok erről tanúskodnak.

Városok

Amint kilépünk virtuálisan a fővárosból és a megyei jogú városokból azonnal láthatóvá válik az ellenzéki oldal hatalmas problémája. A Fidesz-KDNP az új szavazókat azt is mondhatnánk, hogy letarolta. Természetesen nem lehet az állítani, hogy minden párttömb ugyanazt az arányt érte volna el 60,5%-os részvételig, mint négy évvel ezelőtt, de azt mindenképpen lehet mondani, hogy a mozgósítással a kormánypártok nyertek nagyon sok új szavazót.

A Jobbik szinte helyben járt ebben a rétegben is, miközben a Jobbikon kívüli ellenzéki pártok támogatottságában átrendeződés következett be. Miközben 2014-ben még a Kormányváltó szövetségi volt a legerősebb ellenzéki formáció ebben a közegeben, az idei választáson 7,5 százalékponttal csökkent a támogatottságuk. Ebből kb. 2 százalékpontot az LMP szívott el, míg 4,3%-ot az új pártok. Természetesen nem lehet tetten érni, hogy a Fidesz-KDNP hogyan, mely szavazói tömb terhére növelte támogatottságát. Három forgatókönyv lehetséges ebben az esetben:

- Jobbik korábbi szavazótáborából tudott szavazókat átcsábítani, miközben a Jobbik baloldali szavazókból, és korábbi nem szavazókból pótolta ezt a veszteségét. Ezzel tudta megakadályozni a korábbi radikális jobboldali part, hogy arányaiban veszítse szavazatokat;
- a Kormányváltó szövetségből tudott szavazókat szerezni a Fidesz;
- új szavazókat talált, akik nem mentek el 2014-ben választani.

7. táblázat: Nem megyei jogú városok szavazási adatai

	részvételi arány	Fidesz-KDNP lista	Jobbik lista	MSZP+ DK+ PM+ MLP+ Együtt (2014-ben Kormányváltók)	LMP	új pártok (Momentum+MKKP)
2014.	60,5%	43,5%	22,7%	24,2%	4,6%	-
2018.	68,8%	47,8%	22,2%	16,7%	6,7%	4,3%

2014-ben ha csak a nem megyei jogú városok szempontjából nézzük az adatokat, akkor a részvételi arány 55,2% (Hajdú-Bihar megye) és 64,9% (Heves megye) sávban váltakozott. 2018-ban ez 63,35% (szintén Hajdú-Bihar megye) és 73,16% (Vas megye) sávra toldott el.

8. táblázat: Nem megyei jogú városok megyei adatai

Megye	Részvételi arány	Fidesz-KDNP	MSZP-Együtt-DK-PM-MLP	Jobbik	LMP	Momentu m+ MKKP
Baranya	64,62%	45,73%	20,10%	20,37%	7,50%	3,84%
Bács-Kiskun	67,15%	53,57%	13,97%	20,45%	5,92%	4,02%
Békés	65,81%	47,81%	16,21%	23,60%	5,86%	3,67%
Borsod-Abaúj-Zemplén	65,21%	42,80%	18,46%	27,60%	5,32%	3,14%
Csongrád	69,99%	49,86%	14,48%	22,91%	5,77%	4,09%
Fejér	70,39%	50,14%	14,95%	22,29%	6,16%	4,43%
Győr-Moson-Sopron	71,57%	54,74%	14,54%	17,80%	6,80%	4,11%
Hajdú-Bihar	63,35%	51,51%	14,17%	23,56%	4,90%	3,02%
Heves	70,99%	43,68%	16,32%	29,02%	5,13%	3,72%
Jász-Nagykun-Szolnok	65,80%	47,93%	13,94%	27,19%	4,90%	3,15%
Komárom-Esztergom	70,66%	44,18%	18,41%	22,78%	7,60%	5,00%
Nógrád	70,57%	44,78%	19,29%	23,83%	6,51%	3,39%
Pest	72,01%	44,62%	18,63%	19,09%	9,52%	6,04%
Tolna	70,46%	45,67%	17,66%	24,66%	5,73%	3,84%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	67,25%	51,02%	15,34%	24,65%	3,72%	2,57%
Somogy	67,88%	50,95%	16,78%	19,40%	6,90%	4,04%
Vas	73,16%	56,71%	14,49%	16,69%	6,11%	4,03%
Veszprém	71,13%	47,97%	17,97%	22,05%	6,07%	4,26%
Zala	72,69%	52,00%	15,33%	20,17%	6,68%	4,10%

Megyénként átlagban 31%-kal kevesebb listás szavazatot kapott a városokban az MSZP, DK és az Együtt összesen, mint 2014-ben a Kormányváltó szövetség. Egyedül Hajdú-Bihar megyében sikerült

mérsékelniük a visszaesést, ott 17 százalékkal kaptak csak kevesebb szavazatot. A Jobbik összességében 2,5 százalékos veszteséget szenvedett átlagban, miközben nyilvánvalóan a baloldal kárára Komárom-Esztergom megyében tudott 18%-ot javulni, ugyanakkor Hajdú-Bihar megyében 15%-kal kapott kevesebb szavazatot, mint négy évvel korábban.

Az ellenzéki oldal átrendeződésének ténylegesen legnagyobb nyertese az LMP lett, amely megyei átlagot nézve 45%-kal kapott több szavazatot a nem megyei jogú városokban, mint 2014-ben. Ez óriási változást jelent, és ez stabilizálta a párt parlamenti küszöb feletti helyzetét.

9. táblázat: Változás a nem megyei jogú városokban 2014-hez képest

megye	Részvételi arány	Fidesz-KDNP	Jobbik	Korábbi Kormányváltó szövetség	LMP
Baranya	110,46%	115,18%	96,10%	71,04%	153,16%
Bács-Kiskun	115,77%	110,22%	93,79%	68,48%	137,77%
Békés	114,26%	111,18%	101,29%	70,48%	146,40%
Borsod-Abaúj-Zemplén	113,01%	118,24%	101,10%	65,47%	177,28%
Csongrád	119,23%	113,06%	93,51%	68,63%	120,19%
Fejér	114,83%	107,83%	97,78%	68,58%	140,06%
Győr-Moson-Sopron	116,00%	107,12%	97,24%	66,39%	138,83%
Hajdú-Bihar	114,77%	111,02%	84,15%	83,36%	148,56%
Heves	109,39%	120,67%	95,13%	62,05%	150,98%
Jász-Nagykun-Szolnok	114,43%	114,67%	93,44%	67,00%	144,04%
Komárom-Esztergom	113,60%	105,18%	118,02%	65,06%	131,06%
Nógrád	109,92%	117,52%	94,20%	71,46%	171,31%
Pest	112,87%	103,52%	103,18%	69,77%	146,48%
Tolna	115,33%	102,85%	111,60%	72,39%	127,38%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	113,22%	115,69%	89,62%	70,69%	161,62%
Somogy	110,92%	119,61%	88,16%	62,85%	156,77%

Vas	116,13%	109,47%	91,70%	68,01%	127,26%
Veszprém	114,36%	110,52%	107,04%	66,05%	129,06%
Zala	114,30%	108,56%	96,03%	66,95%	148,48%

Községek

A 2014-ben készült elemzésünkben azt írtuk: „A baloldal igazi kudarcát az mutatja, hogy mennyire eszköztelen volt a községekben. Az elmúlt években lemondott a legkisebb településekről az MSZP. Jól illusztrálja ezt a helyzetet, hogy a TV előtt ülők a 2002-es választási eredmények első közlésekor még azt látták, hogy a FIDESZ nyeri ismét a választásokat. Ekkor ugyanis inkább a kisebb, falusi szavazókörök adatai jöttek meg. Pár óra múlva, amikor a nagyvárosi adatok is belekerültek az adatok közé, akkor már az MSZP vezetett és az SZDSZ is átlépte az 5%-os parlamenti küszöböt. Ez egy hatalmas politikai tévedés volt, hogy 12 év alatt sem kormányon, sem ellenzékből nem volt képes a baloldal erre reflektálni, és szervezetileg és személyileg is megjelenni a magyar falvakban.”

A helyzet tovább romlott. A kistelepülési jelenlét hiányát már a választások előtt jól jelezte, hogy milyen mértékben nem képes az ellenzék ott lenni a szavazókörökben.

10. táblázat: 2014-ben szavazóköri delegáltak száma

Delegáló szervezet(ek)	Delegáltak száma
A HAZA NEM ELADÓ MOZGALOM PÁRT	565
EGYÜTT 2014 PÁRT	7
ÉLŐLÁNC MAGYARORSZÁGÉRT	7
EURÓPAI ROMA KERESZTÉNYEK JOBBLÉTÉÉRT DEMOKRATIKUS PÁRT	1
FIDESZ - MAGYAR POLGÁRI SZÖVETSÉG, KERESZTÉNYDEMOKRATA NÉPPÁRT	17 598
FÜGGETLEN	6
FÜGGETLEN KISGAZDA- FÖLDMUNKÁS ÉS POLGÁRI PÁRT	8
JOBBIK MAGYARORSZÁGÉRT MOZGALOM	7 335
JÓLÉT ÉS SZABADSÁG DEMOKRATA KÖZÖSSÉG	354
KISGAZDAPÁRT	4
KÖZÖSSÉG A TÁRSADALMI IGAZSÁGOSSÁGÉRT NÉPPÁRT	33
LEHET MÁS A POLITIKA	95
MAGYAR MUNKÁSPÁRT	48
MAGYAR REPUBLIKÁNUS POLITIKAI PÁRT	3
MAGYAR SZOCIALISTA PÁRT, EGYÜTT - A KORSZAKVÁLTÓK PÁRTJA, DEMOKRATIKUS KOALÍCIÓ, PÁRBESZÉD MAGYARORSZÁGÉRT PÁRT, MAGYAR LIBERÁLIS PÁRT	13 494
MAGYARORSZÁGI CIGÁNYPÁRT	1 179
MAGYARORSZÁGI MUNKÁSPÁRT 2006 - EURÓPAI BALOLDAL	1
MAGYARORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT	2
NEGYEDIK KÖZTÁRSASÁG PÁRT	1
ÖSSZEFOGÁS PÁRT	8
SERES MÁRIA SZÖVETSÉGESEI	7
SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT	1
SZOCIÁLDEMOKRATÁK MAGYAR POLGÁRI PÁRTJA	97
Összesen:	40 54

11. táblázat: 2018-ban szavazóköri delegáltak száma

Szavazatszámlláló bizottsági delegáltak	Delegáltak száma (fő)
DEMOKRATIKUS KOALÍCIÓ	2168
EGYENLŐSÉG ROMA PÁRT	2
EGYÜTT - A KORSZAKVÁLTÓK PÁRTJA	216
FIDESZ - MAGYAR POLGÁRI SZÖVETSÉG, KERESZTÉNYDEMOKRATA NÉPPÁRT	15396
FÜGGETLEN	125
JOBBIK MAGYARORSZÁGÉRT MOZGALOM	7997
LEHET MÁS A POLITIKA	423
LENDÜLETTEL MAGYARORSZÁGÉRT	2
MAGYAR IGAZSÁG ÉS ÉLET PÁRTJA	4
MAGYAR KÉTFARKÚ KUTYA PÁRT	16
MAGYAR MUNKÁSPÁRT	17
MAGYAR SZOCIALISTA PÁRT, PÁRBESZÉD MAGYARORSZÁGÉRT PÁRT	5603
MAGYARORSZÁGI CIGÁNYPÁRT	96
MAGYARORSZÁGI NÉMETEK ORSZÁGOS ÖNKORMÁNYZATA	14
MODERN MAGYARORSZÁG MOZGALOM PÁRT	4
MOMENTUM MOZGALOM	36
SPORTOS ÉS EGÉSZSÉGES MAGYARORSZÁGÉRT PÁRT	5
TENNI AKARÁS MOZGALOM	4
ÚJ MAGYAR FRONT MOZGALOM PÁRT	1
Összesen	32129

2018-ban, 2014-hez képest a szavazóköri delegáltak száma 21%-kal csökkent. Még a Fidesz-KDNP is 13%-kal kevesebb embert tudott kiállítani. A Jobbik növelte a részvételét, miközben a korábbi Kormányváltó szövetséghez tartozó pártok 40%-kal kevesebb embert tudtak küldeni. És könnyen lehet, hogy voltak olyan helyek ahol átfedés is volt. Ez óriási tévesztést jelent négy évvel ezelőtti helyzethez képest.

Nyilván ez az adat csak referenciapont. Azt mutatja, hogy nagyon sok településen már nincsen személyében jelen a „régiből”, miközben a sokszor nagyon ambiciózus építkezéssről beszélő „új pártok” nagyon az út elején járnak. Jól mutatja ezt, hogy az LMP 423 szavazóköri delegáltat tudott a választások tisztaságát őrzendő küldeni, miközben a Momentum 36-ot. Ez meg is látszott azonnali kistéleplési eredményekben.

Amikor a községek szavazási adatait nézzük, akkor fontos szem előtt tartani, hogy milyen mértékben összezsugorodott az ellenzéki jelenlét.

12. táblázat: Községek választási adatai

	részvételi arány	Fidesz-KDNP lista	Jobbik lista	MSZP+ DK+ PM+ MLP+ Együtt (2014-ben Kormányváltók)	LMP	új pártok (Momentum+ MKKP)
2014.	58,1%	48,6%	18,8%	24%	3,3%	-
2018.	65,7%	55,8%	21,3%	12,4%	4,7%	3,8%

A régi baloldal megfelezte támogatottságát a falvakban. Ebből az LMP profitált, illetve az új pártok. De ez önmagában csak 5,3%-ot jelent. Azaz mind a Jobbik, mind – ha áttételesen is – a Fidesz-KDNP lista szerzett szavazókat. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy effektív korábbi baloldali szavazók elmentek volna a kormánypárt irányába. Sokkal inkább az történhetett, amit már városok esetében is jeleztünk, hogy a korábban nem szavazók között sokkal több volt a kormánypárti, mint az ellenzéki.

A 13. táblázat megyei bontásban mutatja be a szavazói tömböket.

13. tábla: megyéenkénti adatok

Megye	Részvételi arány	Fidesz-KDNP	MSZP+ DK+ PM+ MLP+ Együtt (2014-ben Kormányváltók)	Jobbik	LMP	Momentum+ MKKP
Baranya	59,14%	54,21%	15,21%	18,96%	5,58%	2,70%
Bács-Kiskun	63,49%	59,51%	11,42%	19,73%	4,34%	2,62%
Békés	64,14%	52,15%	14,27%	24,72%	3,65%	2,02%
Borsod-Abaúj-Zemplén	62,78%	52,31%	13,13%	25,81%	3,57%	1,72%
Csongrád	66,58%	53,88%	13,85%	20,59%	5,20%	3,59%
Fejér	67,15%	54,22%	12,16%	22,25%	5,36%	3,59%
Győr-Moson-Sopron	72,15%	59,04%	11,21%	18,28%	5,61%	3,50%
Hajdú-Bihar	60,99%	57,31%	12,64%	21,83%	3,57%	2,01%
Heves	67,45%	50,89%	12,99%	28,13%	3,53%	2,18%

Jász-Nagykun-Szolnok	62,23%	55,96%	11,18%	24,70%	3,27%	1,84%
Komárom-Esztergom	67,62%	49,75%	14,35%	23,57%	6,35%	3,79%
Nógrád	64,65%	56,70%	13,32%	20,76%	3,93%	1,99%
Pest	68,39%	50,45%	15,43%	19,47%	7,67%	4,73%
Tolna	64,10%	56,10%	12,52%	22,77%	3,57%	1,97%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	62,99%	62,88%	10,31%	20,50%	2,04%	1,06%
Somogy	62,08%	60,99%	11,49%	17,69%	5,06%	2,15%
Vas	73,08%	65,24%	10,33%	14,93%	4,56%	2,59%
Veszprém	67,87%	58,12%	11,84%	20,39%	4,47%	2,86%
Zala	68,32%	58,55%	11,12%	21,20%	4,37%	2,54%

A legnagyobb előretörést a baloldalon az LMP mutatta be, amely több megyében is 50%-kal több falusi szavazatot gyűjtött be, mint 2014-ben. De itt is fontos kihangsúlyozni, hogy alacsony volt a támogatottságuk négy évvel ezelőtt, és a mostani eredmény sem lett volna elég a parlamentbe jutásra. Azaz illúzió ha azt gondoljuk, hogy nyerő trendben van az LMP. De tényszerűen jobban szerepelt, mint a hagyományos baloldali pártok.

14. táblázat: Községekben szavazati és részvételi arány változás megyei bontásban (2018/2014.)

megye	Részvételi arány	Fidesz-KDNP	Jobbik	Korábbi Kormányváltó szövetség	LMP
Baranya	105,23%	121,28%	97,25%	74,55%	154,87%
Bács-Kiskun	118,46%	110,81%	90,90%	67,97%	144,72%
Békés	112,13%	107,31%	102,15%	76,30%	151,89%
Borsod-Abaúj-Zemplén	109,56%	122,51%	85,46%	68,05%	178,33%
Csongrád	121,94%	111,32%	89,51%	74,47%	112,97%
Fejér	115,97%	108,65%	96,30%	69,11%	133,93%

Győr-Moson-Sopron	116,93%	106,76%	93,75%	66,74%	130,53%
Hajdú-Bihar	111,70%	122,98%	77,15%	70,20%	137,15%
Heves	110,21%	124,72%	87,37%	63,99%	153,61%
Jász-Nagykun-Szolnok	113,15%	115,37%	87,29%	68,61%	171,95%
Komárom-Esztergom	113,64%	108,16%	112,22%	62,94%	135,12%
Nógrád	108,65%	119,87%	86,52%	68,67%	157,21%
Pest	111,94%	107,11%	99,82%	67,67%	144,65%
Tolna	117,62%	109,78%	100,77%	70,76%	122,94%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	109,75%	118,41%	80,08%	68,31%	169,86%
Somogy	111,65%	126,02%	77,27%	55,49%	174,65%
Vas	117,68%	114,26%	76,94%	65,80%	123,33%
Veszprém	115,22%	114,63%	90,22%	65,43%	117,69%
Zala	116,79%	121,98%	76,79%	66,16%	140,89%

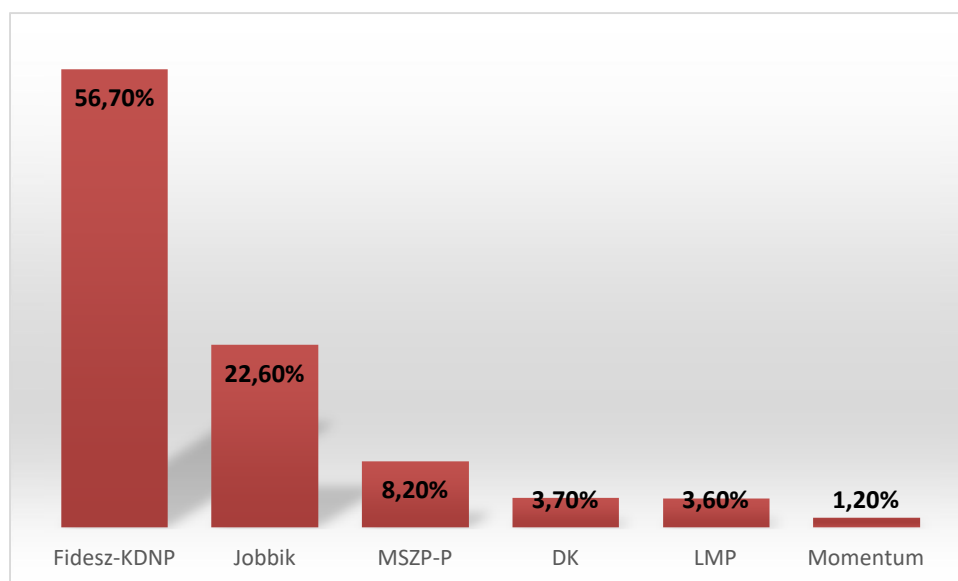
Két szempontból is érdemes megnézni a kistélepülési adatokat. Ahogy korábban is említettük a Fidesz-KDNP országos listája az áprilisi választásokon 56%-os támogatással győzött a községekben. Összehasonlítva et a fővárosi adatokkal az látszik, hogy 18 százalékpontos olló van a két településtípus között (Budapesten 38%-ot kapott a Fidesz-KDNP listája). Amennyiben a településeket lakosságszáma alapján tovább bontjuk, akkor a következő támogatottsági adatokat kapjuk:

3. ábra: Fidesz-KDNP támogatottsága községekben

Minél kevesebben élnek az adott településen, annál magasabb a Fidesz-KDNP lista támogatottsága. Ezen az sem változtat jelentősen, ha egy másik szempontot is bevonunk a vizsgálatba. Ez pedig az egészségügyi rendszerhez történő hozzáférés szempontjából a nagyon fontos „alapellátás” megléte. Azaz külön megvizsgáltuk azokat a kistelepüléseket, ahol az állami nyilvántartás szerint évek óta betöltetlen a háziiorvosi praxis. Ez 213 települést jelent.

4. ábra: A pártok támogatottsága a tartósan betöltetlen háziiorvosi praxissal rendelkező kistelepüléseken

Az adatok itt is azt mutatják, hogy egyértelmű a kormánypártok fölénye. Annak ellenére így van ez, hogy ennek a nagyon fontos állami szolgáltatásnak kapcsán a kormányzat kifejezetten rossz teljesítményt nyújt.

Az adatok (a településnagysággal és az egészségügyi szolgáltatással kapcsolatosan) azt mutatják, hogy a településen élők szavazási motivációit nagyban befolyásolta egy, a kormányzati teljesítményen, illetve annak megítélésén kívüli tényező. Ez pedig nem nagyon lehet más, mint a „véleményvezérek” szerepe. Ez a kistélepüléseken leginkább a helyi képviselőtestület, és a polgármester. Az ő hozzáállásuk, vagy csak a passzivitásuk a kormányzati teljesítmény megítéléséhez alapvető hatással van a település szavazási hajlandóságára.

Ugyanezt igazolja a közmunka és a választási részvétel kapcsolata.

A Policy Agenda a kormányzati adatbázisok segítségével meghatározta, hogy mely települések mekkora mértékben érintettek a közmunkával. A településeket két csoportra osztottuk:

- Az elsőbe azok kerültek, ahol 2017-ben a munkavállaló korúak 10 és 20 százaléka dolgozott közmunkásként. Őket hívjuk közmunkával erősen érintett településeknek.
- A második csoportba sorolt településeken a munkavállaló korú lakosság több mint 20 százaléka közfoglalkoztatott. Ezek a közmunkával nagyon erősen érintett települések.

Ha a fenti kategóriákat politikai szavazatokra számítjuk át, akkor az látszik, hogy 430 ezer választó él olyan településen, amely közmunkával erősen, vagy nagyon erősen érintett, míg 233 ezer választó él ún. fejlődő településen. Ez a kistépülési választók 17%-a, és ez alapvető befolyásoló erővel bír.

Megnéztük, hogy a 2018-as országgyűlési választásokon észrevehető volt-e a különbség a közmunkával való érintettség és a kormánypártok támogatottsága között.

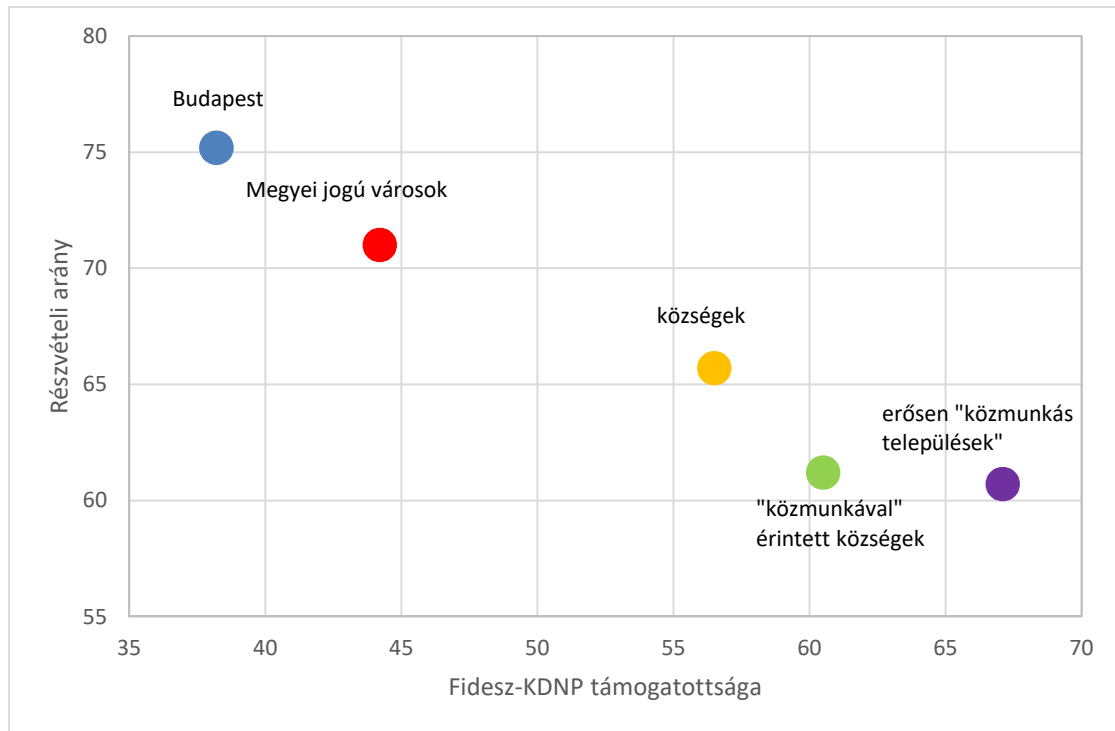
Az az első elemzésekből is egyértelműen látszott, hogy a legjobban a községekben szerepelt a Fidesz-KDNP listája. Ez egyébként hasonló a 2014-es választással. A közmunkával erősen vagy nagyon erősen érintett településeket és a többi községet összehasonlítva az látszik, hogy a kormánypártok közös listája még erősebben szerepelt itt is. Arról nem is beszélve, hogy ha csak az ott leadott szavazatokat néznék, akkor stabilan három párti lenne az Országgyűlés (Fidesz, KDNP, Jobbik).

13. táblázat: Közmunka és a kormánypártok támogatottsága

település típusa	Fidesz-KDNP pártlista támogatottsága	
	2014.	2018.
közmunkával minimálisan érintett község	42,3%	55,4%
közmunkával erősen érintett települések	49,7%	61,4%
közmunkával nagyon erősen érintett települések	53,1%	67,1%

A közmunkával minimálisan érintett településeken a Fidesz-KDNP országos listájára a szavazók 42,3%-a adta voksát 2014-ben, míg 2018-ban 55,4%. Ez a közmunkával erősen, vagy nagyon erősen érintett településeken négy éve 49,7% volt, idei évben 61,4%. Ha pedig csak a közmunkával nagyon erősen érintett falvakat nézzük, ott 53,1%-os támogatottsága volt a kormánypártoknak 2018-ban, és még ezt is felülmúlták 2018-ban: 67,1%-ot kaptak.

5. ábra: Fidesz-KDNP támogatottsága településtípusonként

Az adatokból jól látszik, hogy csökken a településméretével fordított arányosan a részvétel, és ezáltal a kormánypártok támogatottsága növekszik. Azaz míg a fővárosban 75%-os volt a részvétel, addig a Fidesz-KDNP listája 38%-ot kapott. Ezzel szemben a leginkább köz munkával érintett településeken jelentősen csökkent a részvételi arány 60,7%-os volt. Míg a kormánypártok 67,1%-ot szavazatot kaptak.

Van még egy nagyon fontos összefüggés, amely a baloldal helyzetére világít rá. Ez pedig a személyes jelenlét fontossága. Nyilvánvalóan nehéz vizsgálni, hogy adott településen van – e például az MSZP-nek olyan embere, aki véleményvezérnek számít. Egyetlen objektív mérőszám van erre, ez pedig az önkormányzati képviselőjelöltek száma.

Már 2014-ben is látszott, hogy a Jobbikon kívüli ellenzéki világ emberállományban is elfogyott a községekben. Nem véletlen, hogy a 2809 község és nagyközség közül 87 település van, ahol az MSZP saját (nem kívülről támogatva) logó alatt indított polgármester van önkormányzati képviselőjelöltet. Rajtuk kívül a Demokratikus Koalíció, az Együtt, az LMP és az MLP további 65 kistélepülésen volt képes erre.

Ez az összesen 152 falu 5%-a Magyarország kistélepüléseinek, azaz hihetetlenül kicsi jelenlétet jelent. Abban egyértelmű kapcsolat van, ha egy helyben élő felvállalt valamelyik ellenzéki pártot, akkor szinte biztos, hogy később is – ha nyert, ha nem – számítani lehet rá, mint adott párt meghosszabbított karjaként. Ez egyértelműen meglátszik az adott települések választási eredményeiben.

Amennyiben csak azokat a településeket nézzük, ahol az MSZP-nek volt saját embere 2014-ben, ott a 2018-as országgyűlési választáson az MSZP-P pártlista 37%-kal többet kapott, mint azokban a falvakban, ahol nem volt korábban jelöltjük.

14. táblázat: Önkormányzati szerepvállalás és a választási eredmények kapcsolata

	MSZP-P lista támogatottsága	MSZP-P és DK közös támogatottsága	Baloldal (MSZP-P, DK, LMP) támogatottsága
Falvak, ahol az MSZP saját jelöltet indított az önkormányzati választáson	11,7%	15,3%	19%
Falvak, ahol az MSZP saját polgármester-jelöltet állított az önkormányzati választáson	13,7%	17,3%	20,9%
Falvak, ahol a baloldal (MSZP, DK, LMP) saját jelöltet az önkormányzati választáson	10,4%	14,5%	18,8%
Összes falu	8,6%	12,4%	17,%

Határon túli szavazatok

A mostani választási rendszernek még újnak számító eleme, hogy a nem Magyarországon élő kettős állampolgárok is élhettek szavazati jogukkal. Ugyan nem volt azonos a választójoguk, mint az itt élőké, mivel csak országos listára szavazhattak, de így is befolyásolták a választási eredményt, még ha nem is döntő mértékben.

Azért foglalkozunk ezekkel a szavazatokkal, mivel a településtípusos elemzésünknek egy sajátos elemét képviselik. Ugyanakkor, ahogy az adatokból is látszik a Fidesz-KDNP kézben tartja ez a közeget. 2022 szempontjából, ha csak nem történik egy politikai katarzis ismét olyan premisszaként kell ezt elfogadnia a baloldalnak, amin változtatni nem lesz képes, maximum minimálisan csökkenteni a különbséget.

Fontos a táblázatban arra felhívni a figyelmet, hogy a részvételi arány a regisztráltakat jelenti, azaz, szavazatszámban nagyobb tartaléka is van a Fidesz-KDNP-nek ebben a körben, ha képes még jobban mozgósítani azokat, akik a kettős állampolgárságukat az Orbán-kormány alatt kapták meg.

15. tábla: határon túli kettős állampolgárok szavazatainak megoszlása

	Részvételi arány	Fidesz-KDNP	Jobbik	MSZP+ DK+ PM+ MLP+ Együtt (2014-ben Kormányváltók)	LMP	Momentum + MKKP + Együtt
2014.	66,4%	95,4%	2,4%	1,2%	0,5%	
2018.	59,98%	96,2%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%

II. fejezet: Kiút a baloldal számára

A választási adatok alapján továbbra is látszik, hogy Magyarország három részre szakadt. A Fidesz-KDNP tulajdonképpen Budapest kivételével mindegyik „ország részben” képes volt növelni szavazati arányát, sőt 20 ezer alatti településeken megközelítette az 53%-os szavazati arányt. Azaz a szavazók 50% olyan településtípusokon él, ahol abszolút többsége van a Fidesz-KDNP-nek.

Az ellenzék megosztottsága 2014-hez képest nem csak konzerválódott, hanem mélyült is. Ennek egyik jele, hogy már nehéz definiálni is az ellenzéki párttömböket. Míg 2014-ben a demokratikus ellenzék/Jobbik határvonal adekvát megközelítésnek tűnt, ez 2018-ban mindenképpen megváltozott. Nyilvánvalóan nem lehet a Jobbik-ot nem demokratikus ellenzéki pártnak minősíteni, miközben akár technikai együttműködések szerettek volna vele kötni a többi párt vezetői.

A másik megközelítési mód, ha a hagyományos bal-jobb skálán próbáljuk elhelyezni a pártokat. Ebben a tekintetben a Jobbik nyilvánvalóan a jobboldalon helyezkedik el, míg a nagyobb pártok balközép és baloldalt helyezkednek el. Ugyanakkor van egy önmagát nem definiáló Momentum, amely kifejezetten arra épít önmagát, hogy szerintük mér nem adekvát a bal-jobb skála. Rajtuk kívül tényezőnek számít a Magyar Kétfarkú Kutya Párt, amelyik rendszerkritikus, és elégedetlen választókat fogja össze.

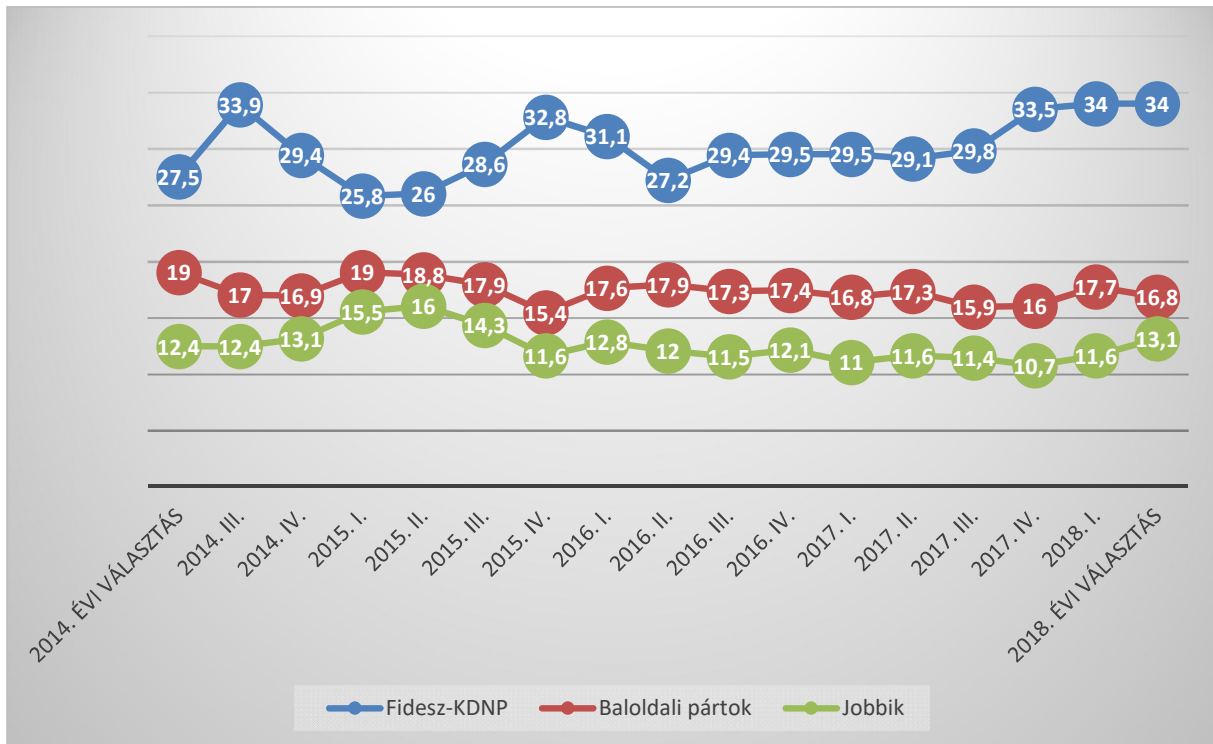
Az MSZP-P, DK és LMP fémjelzte baloldali pártok világa ideológiai alapon könnyen „összeboronálható”, bár sok tekintetben az LMP szereti azt hangoztatni magáról, hogy képes a csalódott konzervatív szavazókat is összegyűjteni.

A másik töréspont nem ideológiai alapú az ellenzéki oldalon belül. Ez még a bal-jobb skálát is keresztülmetszi, hiszen az egyik oldalon a 2010 előtti, a másikon a 2010 utáni világ pártjai állnak. Egy kicsit úgy lehet definiálni ezt a megosztottságot, azok a pártok, amelyek szervezetileg (MSZP), vagy személyileg (DK) kormánytöbbséget alkottak, vagy azt vezették állnak szemben a magukat újnak tartó, még kormányon soha nem lévő pártokkal. Érezhetően ez a törésvonal volt a legerősebb, amely megosztotta az ellenzéki pártokat.

2014-ben az látszott, hogy nyitni kell a kistelepülések Magyarországa felé az ellenzéknek, különben nem képes kormányváltó hangulatot elérni. Ehhez vagy megosztottabb üzenetek (akár pártonként) kellett volna, vagy egy olyan politika párt, amelyik kinövi magát a többi közül, és képes mágnesként lehozni az ellenzéki szavazókat (legalábbis a Jobbikon kívüli világból). Egyik sem sikerült.

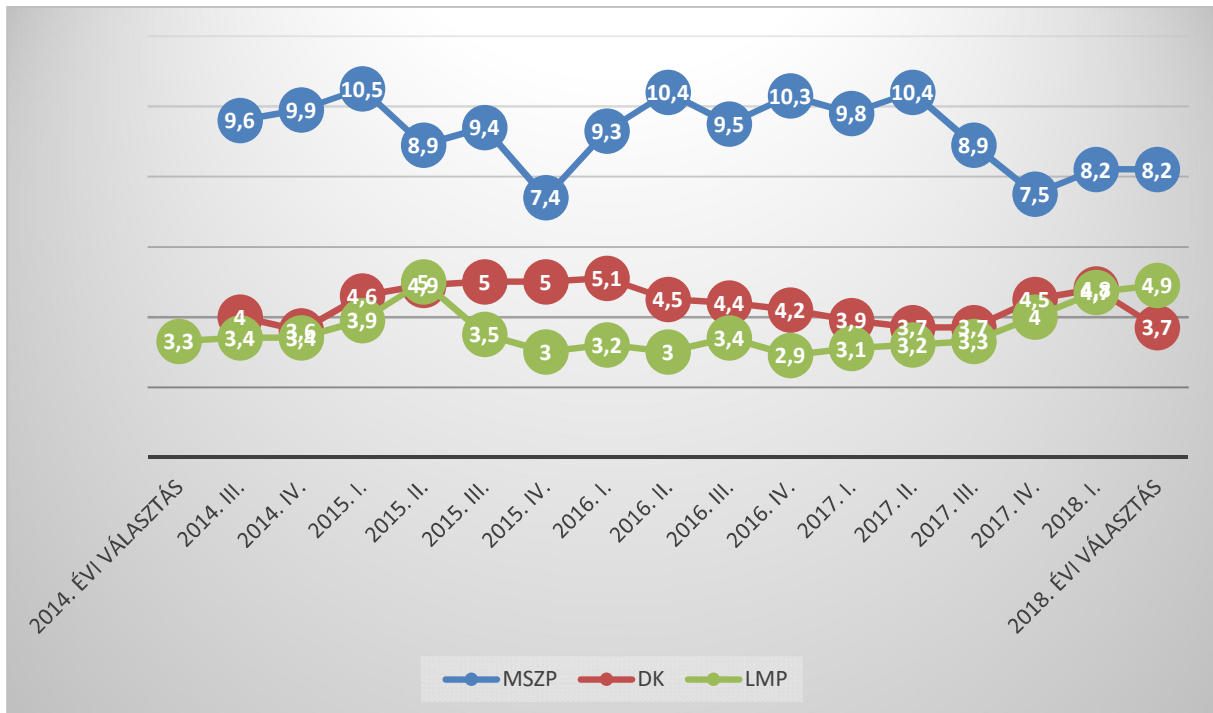
A választási és közvélemény-kutatási adatok is azt mutatják, hogy jelentősebb erőviszony átrendeződés nem történt az elmúlt négy évben. A három baloldali párt (MSZP, DK és LMP) 19%-ot ért el 2014-ben a teljes választókorú lakosság körében, és 16,8%-ot 2018-ban. A két időszak között a támogatottságuk 15,4% és 19% között mozgott. Azaz igazából egy pillanatra sem volt meg a kitörés lehetősége abból a választói karanténból, amibe keveredtek, vagy keverték magukat.

6. ábra: Szavazói tömbök változása – összes szavazó arányában

Valójában a támogatottság 1,3 és 1,56 millió választó között billegett végig, amely kiegyensúlyozott teljesítmény, de semmiképpen sem azt mutatja, hogy lett volna sikeres kiugrási kísérlet. Külön megvizsgáltuk a három nagyobb baloldali párt támogatottságának alakulását. Jelentősebb kilengéseket egyedül az MSZP produkált, míg az LMP egy jó hajrában – feltehetőleg az MSZP-P lista kárára – képes volt 1 százalékponttal növelni támogatottságát. De ez nagyon minimális változás ahhoz képest, hogy kormányalakítási ambíciói voltak az ellenzéki pártoknak.

7. ábra: Baloldali háziverseny – az összes választó arányában

Nehezen látszik, hogy miképpen lehetne feloldani a 2014 óta látszó alapvető problémát. Három párt (Momentum és az MKKP helyzetének beemelése a vizsgálatba még bonyolultabbá teszi a kérdést), meglévő ideológiai, személyi és szervezeti ellentétek, miközben elaprózódott támogatottság. A probléma szervezeti integrációval (lásd három pártból legyen egy) nem fog megoldódni.

Érdeemes megnézni, hogy milyen megoldási alternatívával lehet szembenézni:

- továbbra is eltérő stratégiák kellene a kistelepülések Magyarországra, és a fővárosra, megyei jogú városokra. Ez azt jelenti, hogy miközben az utóbbiakban a politikai győzelem a cél 2019 őszén, és ehhez kell stratégiát választani, addig a 20 ezer fő alatti településeken a jelenlét megteremtése;
- papíron egyszerű, bár szervezetenként nagyon nagy konfliktusokkal jár, hogy Budapesten, és több megyei jogú városban képes legyen a baloldali ellenzék polgármesteri (akár főpolgármesteri) és egyéni önkormányzati körzeteket nyerni. Amennyiben ez még meg is valósulna, akkor is nagyon messze van egy 2022-es potenciális győzelemtől a baloldali ellenzék;
- az adatok bizonyítják, hogy személyes jelenlét nélkül nincsen növekedési potenciál a 20 ezer fő alatti településeken. Ez leginkább a falvakra igaz, ahol a véleményvezérek megtalálása, megnyerése csak, folyamatos jelenléttel lehetséges. Ezért 2019 őszére cél kell legyen a választáson induló ellenzéki pártoknak, hogy minél több jelöltet legyenek képesek állítani. Amennyiben ez ugyanolyan gyászos lesz, mint 2014-ben, akkor az előrevetíti a 2022-es választási kudarcot.
- a személyes jelenlét hiánya, a médiához való korlátozott hozzáférés csak két ok a baloldal válságában. Az ellenzéki pártok abban a homogén döntési fában gondolkodtak, amely úgy

kezdődik, hogy „Mi Magyarország legnagyobb problémája?”. Ebben két alternatívát rajzoltak fel. Az egyik ág Orbán Viktor, míg a másikra a minden egyebet írták fel. Azaz úgy egyszerűsítették le a mondanivalójukat, hogy aki szerint az Magyarország legnagyobb problémája, hogy Orbán Viktor a miniszterelnök, az szavazzon ránk, a többieket nem is akarták megérteni. A kistelepülések Magyarországon kevés üzenetnek, hogy „Stop Orbán”, ott más problématerképhez kell válaszokat találni, mint akár Budapesten.

A baloldali pártoknak amellet, hogy szervezetileg és tartalmilag reagálni kell a választási eredményekre, és megteremteni a választási együttműködések lehetséges formáit (ahol ez valóban szükséges), meg kell érteniük a Jobbikon és a baloldalon kívül létrejött nem jelentéktelen számú szavazói tömb gondolkodását. Ez pedig a Momentum és az MKKP világa, amely a választáson az összes szavazó 3,3%-ának szavazatát elnyerte. Ha ezek a szavazók önálló entitásként akarnak megjelenni, és nem integrálhatóak a baloldali pártokhoz, akkor meg kell nyitni számukra a laza együttműködés szervezeti formáját. Ez azonban inkább hatalomtechnikai kérdés, semmint megoldás a kistelepülések ellenzéki problémájára.

Amennyiben a magyar baloldal nem akarja végleg átadni a terepet a Jobbiknak, és más jobboldali pártkezdemenyezéseknek, hanem önálló erőként (még ha több pártból is áll) akar megmaradni a politikai térképen, akkor három dolgot kell tennie:

1. legalább egymás közötti együttműködési forma, alkalom megteremtése, amelynek próbája a 2019. évi önkormányzati választás;
2. személyes jelenlét megteremtése minél több kistelepülésen, amelynek legfőbb mérföldköve a 2019. évi önkormányzati választás;
3. tartalmi változtatás, amely nem a Fidessel szemben fogalmazza meg önmagát, hanem a választói problématerképhez igazítja politikai vízióját.

Véleményünk szerint minden más csak azt eredményezi, hogy 2022-ben kisebb átrendeződésekkel, de tömböket nézve azonos legyen Magyarország politikai térképe.